

Curs 10

Cuprins

- 1 Semantica programelor - idei generale
- 2 Semantica axiomatică
- 3 Semantica denotațională
- 4 Semantica operațională (small-step)

Semantica programelor - idei generale

Ce înseamnă semantica formală?

Ce definește un limbaj de programare?

- **Sintaxa** – Simboluri de operație, cuvinte cheie, descriere (formală) a programelor/expresiilor bine formate
- **Practic** – Un limbaj e definit de modul cum poate fi folosit
 - Manual de utilizare și exemple de bune practici
 - Implementare (compilator/interpretor)
 - Instrumente ajutătoare (analizor de sintaxă, depanator)
- **Semantica** – Ce înseamnă/care e comportamentul unei instrucțiuni?
 - De cele mai multe ori se dă din umeri și se spune că Practica e suficientă

Acest material are la bază cursul introductiv:

T. Șerbănuță, **Semantica Limbajelor de Programare**, master, anul I.

La ce folosește semantica?

- Să înțelegem un limbaj în profunzime
 - Ca programator: pe ce mă pot baza când programez în limbajul dat
 - Ca implementator al limbajului: ce garanții trebuie să ofer
- Ca instrument în proiectarea unui nou limbaj/a unei extensii
 - Înțelegerea componentelor și a relațiilor dintre ele
 - Exprimarea (și motivarea) deciziilor de proiectare
 - Demonstrarea unor proprietăți generice ale limbajului
- Ca bază pentru demonstrarea corectitudinii programelor

Tipuri de semantică

- **Limbaj natural** – descriere textuală a efectelor
- **Axiomatică** – descrierea folosind logică a efectelor unei instrucțiuni
 - $\vdash \{\varphi\} \text{cod}\{\psi\}$
 - modelează un program prin formulele logice pe care le satisface
 - utilă pentru demonstrarea corectitudinii
- **Denotațională** – asocierea unui obiect matematic (denotație)
 - $\llbracket \text{cod} \rrbracket$
 - modelează un program ca obiecte matematice
 - utilă pentru fundamente matematice
- **Operațională** – asocierea unei demonstrații pentru execuție
 - $\langle \text{cod}, \sigma \rangle \rightarrow \langle \text{cod}', \sigma' \rangle$
 - modelează un program prin execuția pe o mașină abstractă
 - utilă pentru implementarea de compilatoare și interpretoare
- **Statică** – asocierea unui sistem de tipuri care exclude programe eronate

Limbajul IMP

IMP este un limbaj IMPerativ foarte simplu.

Ce conține:

- Expresii

- Aritmetice

$x + 3$

- Booleene

$(x > 7)$

- Blocuri de instrucțiuni

- De atribuire

$x = 5;$

- Condiționale

`if (x > 7) {x =5; } else {x = 0;}`

- De ciclare

`while (x > 7) {x = x - 1;}`

Ce nu conține:

- Expresii cu efecte laterale

- Proceduri și funcții

- Schimbări abrupte de control

Limbajul IMP

Exemplu

Un program în limbajul IMP

```
int x = 10;  
int y = 1;  
while (0 < x) {  
    y = y * x;  
    x = x + -1;  
}
```


Sintaxa BNF a limbajului IMP

$E ::= n \mid x$
 $\mid E + E \mid E * E$

$B ::= \text{true} \mid \text{false}$
 $\mid E \leq E \mid E < E$
 $\mid ! B \mid B \&\& B$

$C ::= \{ C \} \mid \{ \}$

$C ::= C \mid C C$
 $\mid x = E ;$
 $\mid \text{if } (B) C \text{ else } C$
 $\mid \text{while } (B) C$

$P ::= \text{int } x = n ; P \mid C$

Semantică în limbaj natural

Atribuirea: $x = \text{expr}$

- Expresia este evaluată în starea curentă a programului
- Variabilei i se atribuie valoarea calculată, înlocuind valoarea precedentă a acelei variabile.

Avantaje și dezavantaje

- + Ușor de prezentat
- Potențial ambiguă
- Imposibil de procesat automat

Semantica axiomatică

Semantica Axiomatică

- Inventată de 1969 Tony Hoare în 1969 (inspirată de rezultatele lui Robert Floyd).
- Definește triplete (**triplete Hoare**) de forma

$$\{Pre\} S \{Post\}$$

unde:

- S este o instrucțiune (Stmt)
 - Pre (precondiție), respectiv $Post$ (postcondiție) sunt aserțiuni logice asupra stării sistemului înaintea, respectiv după execuția lui S
 - Limbajul aserțiunilor este un limbaj de ordinul I.
- Tripletul $\{Pre\} S \{Post\}$ este (parțial) *corect* dacă:
 - dacă programul se execută dintr-o stare inițială care satisface Pre
 - și execuția se termină
 - atunci se ajunge într-o stare finală care satisface $Post$.

Semantica Axiomatică

Definește triplete (**triplete Hoare**) de forma

$$\{Pre\} S \{Post\}$$

- Tripletul $\{Pre\} S \{Post\}$ este (parțial) *corect* dacă:
 - dacă programul se execută dintr-o stare inițială care satisface *Pre*
 - și execuția se termină
 - atunci se ajunge într-o stare finală care satisface *Post*.

Exemplu

- $\{x = 1\} x = x+1 \{x = 2\}$ este corect
- $\{x = 1\} x = x+1 \{x = 3\}$ **nu** este corect
- $\{\top\} \text{ if } (x \leq y) \ z=x; \text{ else } z=y; \{z = \min(x, y)\}$ este corect

Semantica Axiomatică

Definește triplete (**triplete Hoare**) de forma

$$\{Pre\} S \{Post\}$$

unde:

- S este o instrucțiune (Stmt)
- Pre (precondiție), respectiv $Post$ (postcondiție) sunt aserțiuni logice asupra stării sistemului înaintea, respectiv după execuția lui S

Se asociază fiecărei construcții sintactice Stmt o regulă de deducție care definește recursiv tripletele Hoare descrise mai sus.

Sistem de reguli pentru logica Floyd-Hoare

$$(\rightarrow) \quad \frac{P1 \rightarrow P2 \quad \{P2\} c \{Q2\} \quad Q2 \rightarrow Q1}{\{P1\} c \{P2\}}$$

$$(\vee) \quad \frac{\{P1\} c \{Q\} \quad \{P2\} c \{Q\}}{\{P1 \vee P2\} c \{Q\}}$$

$$(\wedge) \quad \frac{\{P\} c \{Q1\} \quad \{P\} c \{Q2\}}{\{P\} c \{Q1 \wedge Q2\}}$$

Logica Floyd-Hoare pentru IMP

$$(\text{SKIP}) \quad \frac{\cdot}{\{P\} \{\} \{P\}}$$

$$(\text{SEQ}) \quad \frac{\{P\} c1 \{Q\} \quad \{Q\} c2 \{R\}}{\{P\} c1; c2 \{R\}}$$

$$(\text{ASIGN}) \quad \frac{}{\{P[x/e]\} x = e; \{P\}}$$

$$(\text{IF}) \quad \frac{\{b \wedge P\} c1 \{Q\} \quad \{\neg b \wedge P\} c2 \{Q\}}{\{P\} \text{if } (b) c1 \text{ else } c2 \{Q\}}$$

$$(\text{WHILE}) \quad \frac{\{b \wedge P\} c \{P\}}{\{P\} \text{while } (b) c \{\neg b \wedge P\}}$$

Logica Floyd-Hoare pentru IMP

- regula pentru atribuire

$$(\text{ASIGN}) \quad \frac{}{\{P[x/e]\} x = e; \{P\}}$$

Exemplu

$\{x + y = y + 10\} x = x + y \{x = y + 10\}$

- regula pentru condiții

$$(\text{IF}) \quad \frac{\{b \wedge P\} c1 \{Q\} \quad \{\neg b \wedge P\} c2 \{Q\}}{\{P\} \text{ if } (b) c1 \text{ else } c2 \{Q\}}$$

Exemplu

Pentru a demonstra $\{\top\} \text{ if } (x \leq y) z = x; \text{ else } z = y; \{z = \min(x, y)\}$
este suficient să demonstrăm $\{x \leq y\} z = x; \{z = \min(x, y)\}$
și $\{\neg(x \leq y)\} z = y; \{z = \min(x, y)\}$

Invarianți pentru while

Cum demonstrăm $\{P\} \text{ while } (b) c \{Q\}$?

- Se determină un invariant I și se folosește următoarea regulă:

$$(\text{INV}) \quad \frac{P \rightarrow I \quad \{b \wedge I\} c \{I\} \quad (I \wedge \neg b) \rightarrow Q}{\{P\} \text{ while } (b) c \{Q\}}$$

Invariantul trebuie să satisfacă următoarele proprietăți:

- să fie adevărat inițial
- să rămână adevărat după executarea unui ciclu
- să implice postcondiția la ieșirea din buclă

Invarianți pentru while

$\{x = n \wedge 0 \leq x \wedge y = 1\}$

while $(0 < x)$ $\{y = y * x; \quad x = x + -1;\}$

$\{y = n!\}$

- Invariantul I este $y * x! = n! \wedge 0 \leq x$
- $(x = n \wedge 0 \leq x \wedge y = 1) \rightarrow I$
- $\{I \wedge (0 < x)\} \quad y = y * x; \quad x = x + -1; \quad \{I\}$
- $I \wedge \neg(0 < x) \rightarrow (y = n!)$

Semantica denotațională

Semantica denotațională

- Introdusă de Christopher Strachey și Dana Scott (1970)
- Semantica operațională, ca un interpretor, descrie **cum** să evaluăm un program.
- **Semantica denotațională**, ca un compilator, descrie o traducere a limbajului într-un limbaj diferit cu semantică cunoscută, anume matematica.
- Semantica denotațională definește ce înseamnă un program ca o funcție matematică.

Semantica denotațională

- Definim stările memoriei ca fiind funcții parțiale de la mulțimea identificatorilor la mulțimea valorilor:

$$State = Id \rightarrow \mathbb{Z}$$

- Asociem fiecărei categorii sintactice o categorie semantică.
- Fiecare construcție sintactică va avea o denotație (interpretare) în categoria semantică respectivă. De exemplu:
 - denotația unei expresii aritmetice este o funcție parțială de la mulțimea stărilor memoriei la mulțimea valorilor (\mathbb{Z}):

$$[[_]] : AExp \rightarrow (State \rightarrow \mathbb{Z})$$

- denotația unei instrucțiuni este o funcție parțială de la mulțimea stărilor memoriei la mulțimea stărilor memoriei:

$$[[_]] : Stmt \rightarrow (State \rightarrow State)$$

Semantica denotațională

$State = Id \rightarrow \mathbb{Z}$

$[[_]] : AExp \rightarrow (State \rightarrow \mathbb{Z})$

$[[_]] : Stmt \rightarrow (State \rightarrow State)$

Atribuirea: $x = expr$

- Asociem expresiilor aritmetice funcții de la starea memoriei la valori:
 - Funcția constantă $[[1]](s) = 1$
 - Funcția care selectează valoarea unui identificator $[[x]](s) = s(x)$
 - „Morfismul de adunare” $[[e1 + e2]](s) = [[e1]](s) + [[e2]](s)$.
- Asociem instrucțiunilor funcții de la starea memoriei la starea (următoare) a memoriei.
 - $[[x = e]](s)(y) = \begin{cases} s(y), & \text{dacă } y \neq x \\ [[e]](s), & \text{dacă } y = x \end{cases}$

Semantica denotațională a limbajului IMP

$$State = Id \rightarrow \mathbb{Z}$$

- Domenii semantice:

$$[[_]] : AExp \rightarrow (State \rightarrow \mathbb{Z})$$

$$[[_]] : BExp \rightarrow (State \rightarrow \{T, F\})$$

$$[[_]] : Stmt \rightarrow (State \rightarrow State)$$

- Semantica denotațională este compozițională:

- semantica expresiilor aritmetice

$$[[n]](s) = n$$

$$[[x]](s) = s(x)$$

$$[[e1 + e2]](s) = [[e1]](s) + [[e2]](s)$$

- semantica expresiilor booleene

$$[[true]](s) = T, [[false]](s) = F$$

$$[[!b]](s) = \neg b$$

$$[[e1 \leq e2]](s) = [[e1]](s) \leq [[e2]](s)$$

Semantica denotațională a limbajului IMP

$$State = Id \rightarrow \mathbb{Z}$$

- Domenii semantice:

$$[[_]] : AExp \rightarrow (State \rightarrow \mathbb{Z})$$

$$[[_]] : BExp \rightarrow (State \rightarrow \{T, F\})$$

$$[[_]] : Stmt \rightarrow (State \rightarrow State)$$

- Semantica instrucțiunilor:

$$[[skip]] = id$$

$$[[c1; c2]] = [[c2]] \circ [[c1]]$$

$$[[x = e]](s)(y) = \begin{cases} s(y), & \text{dacă } y \neq x \\ [[e]](s), & \text{dacă } y = x \end{cases}$$

$$[[if (b) c1 else c2]](s) = \begin{cases} [[c1]](s), & \text{dacă } [[b]](s) = T \\ [[c2]](s), & \text{dacă } [[b]](s) = F \end{cases}$$

Semantica denotațională a limbajului IMP

Exemplu

if ($x \leq y$) $z=x$; else $z=y$;

$$[[pgm]](s) = \begin{cases} [[z = x;]](s), & \text{dacă } [[x \leq y]](s) = T \\ [[z = y;]](s), & \text{dacă } [[x \leq y]](s) = F \end{cases}$$

$$[[pgm]](s)(v) = \begin{cases} s(v), & \text{dacă } s(x) \leq s(y), v \neq z \\ s(x), & \text{dacă } s(x) \leq s(y), v = z \\ s(v), & \text{dacă } s(x) > s(y), v \neq z \\ s(y), & \text{dacă } s(x) > s(y), v = z \end{cases}$$

Cum definim semantica denotațională pentru `while`?

Mulțimea funcțiilor parțiale

Fie X și Y două mulțimi.

- $Pfn(X, Y)$ mulțimea funcțiilor parțiale de la X la Y , adică $Pfn(X, Y) = X \rightharpoonup Y$
- Pentru $f \in Pfn(X, Y)$ notăm cu $dom(f)$ mulțimea elementelor din X pentru care funcția este definită.
Atunci $dom(f) \subseteq X$ și $f|_{dom(f)} : dom(f) \rightarrow Y$ este funcție.
- Fie $\perp : X \rightharpoonup Y$ unica funcție cu $dom(\perp) = \emptyset$ (funcția care nu este definită în nici un punct).
- Definim pe $Pfn(X, Y)$ următoarea relație:

$$f \sqsubseteq g \text{ dacă și numai dacă } dom(f) \subseteq dom(g) \text{ și } g|_{dom(f)} = f|_{dom(f)}$$

$(Pfn(X, Y), \sqsubseteq, \perp)$ este CPO

(mulțime parțial ordonată completă în care \perp este cel mai mic element)

$(Pfn(X, Y), \sqsubseteq, \perp)$ este CPO

Exemplu

Definim $\mathbf{F} : Pfn(\mathbb{N}, \mathbb{N}) \rightarrow Pfn(\mathbb{N}, \mathbb{N})$ prin

$$\mathbf{F}(g)(k) = \begin{cases} 1, & \text{dacă } k = 0, \\ k * g(k-1) & \text{dacă } k > 0 \text{ și } (k-1) \in \text{dom}(g), \\ \text{nedefinit}, & \text{altfel} \end{cases}$$

□ \mathbf{F} este o funcție continuă, deci putem aplica

□ Teorema Knaster-Tarski

Fie $g_n = \mathbf{F}^n(\perp)$ și $f = \bigvee_n g_n$.

Știm că f este cel mai mic punct fix al funcției \mathbf{F} , deci $\mathbf{F}(f) = f$.

□ Demonstrăm prin inducție după n că:

$\text{dom}(g_n) = \{0, \dots, n\}$ și $g_n(k) = k!$ oricare $k \in \text{dom}(g_n)$

□ $f: \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ este funcția factorial.

Semantica denotațională pentru while

while (b) c

- Definim $\mathbf{F} : Pfn(State, State) \rightarrow Pfn(State, State)$ prin

$$\mathbf{F}(g)(s) = \begin{cases} g([c])(s) & \text{dacă } [[b]](s) = T \\ s & \text{dacă } [[b]](s) = F \\ \text{nedefinit,} & \text{altfel} \end{cases}$$

- \mathbf{F} este continuă
- Teorema Knaster-Tarski: $fix(\mathbf{F}) = \bigcup_n \mathbf{F}^n(\perp)$
- Semantica denotațională:

$$[[_]] : Stmt \rightarrow (State \rightarrow State)$$

$$[[\text{while (b) c}]](s) = fix(\mathbf{F})(s)$$

Semantica denotațională

Avantaje și dezavantaje

- + Formală, matematică, foarte precisă
- + Compozițională (morfisme și compuneri de funcții)
- Domeniile devin din ce în ce mai complexe.

Semantica operațională (small-step)

Imagine de ansamblu

- **Semantica operațională** descrie cum se execută un program pe o mașină abstractă (ideală).
- **Semantica operațională small-step**
 - semantica structurală, a pașilor mici
 - descrie cum o execuție a programului avansează în funcție de reduceri succesive.

$$\langle cod, \sigma \rangle \rightarrow \langle cod', \sigma' \rangle$$

- **Semantica operațională big-step**
 - semantică naturală, într-un pas mare

Starea execuției

- Starea execuției unui program IMP la un moment dat este dată de valorile deținute în acel moment de variabilele declarate în program.
- Formal, starea execuției unui program IMP la un moment dat este o funcție parțială (cu domeniu finit):

$$\sigma : Var \rightarrow Int$$

- Notății:

- Descrierea funcției prin enumerare: $\sigma = n \mapsto 10, sum \mapsto 0$
- Funcția vidă \perp , nedefinită pentru nicio variabilă
- Obținerea valorii unei variabile: $\sigma(x)$
- Suprascrierea valorii unei variabile:

$$\sigma_{x \leftarrow v}(y) = \begin{cases} \sigma(y), & \text{dacă } y \neq x \\ v, & \text{dacă } y = x \end{cases}$$

Semantica small-step

- Introdusă de Gordon Plotkin (1981)
- Denumiri alternative:
 - Semantică Operațională Structurală
 - semantică prin tranziții
 - semantică prin reducere
- Definește cel mai mic pas de execuție ca o relație „de tranziție” între configurații:

$$\langle cod, \sigma \rangle \rightarrow \langle cod, \sigma' \rangle$$

- Execuția se obține ca o succesiune de astfel de tranziții:
$$\begin{aligned}\langle \text{int } x = 0 ; x = x + 1 ; , \perp \rangle &\rightarrow \langle x = x + 1 ; , x \mapsto 0 \rangle \\ &\rightarrow \langle x = 0 + 1 ; , x \mapsto 0 \rangle \\ &\rightarrow \langle x = 1 ; , x \mapsto 0 \rangle \\ &\rightarrow \langle \{ \} , x \mapsto 1 \rangle\end{aligned}$$
- Cum definim această relație? Prin inducție după elementele din sintaxă.

Redex. Reguli structurale. Axiome

□ Expresie reductibilă (redex)

- Fragmentul de sintaxă care va fi procesat la pasul următor

if (0 <= 5 + 7 * x) { r = 1 ; } else { r = 0 ; }

□ Reguli structurale

- Folosesc la identificarea următorului redex
- Definite recursiv pe structura termenilor

$$\frac{\langle b, \sigma \rangle \rightarrow \langle b', \sigma \rangle}{\langle \text{if } (b) \text{ } bl_1 \text{ else } bl_2, \sigma \rangle \rightarrow \langle \text{if } (b') \text{ } bl_1 \text{ else } bl_2, \sigma \rangle}$$

□ Axiome

- Realizează pasul computațional

$$\langle \text{if } (\text{true}) \text{ } bl_1 \text{ else } bl_2, \sigma \rangle \rightarrow \langle bl_1, \sigma \rangle$$

Sintaxa BNF a limbajului IMP

$E ::= n \mid x$
 $\mid E + E \mid E * E$

$B ::= \text{true} \mid \text{false}$
 $\mid E \leq E$
 $\mid ! B \mid B \&\& B$

$C ::= \{ C \} \mid \{ \}$

$C ::= C \mid C C$
 $\mid x = E ;$
 $\mid \text{if } (B) C \text{ else } C$
 $\mid \text{while } (B) C$

$P ::= \text{int } x = n ; P \mid C$

Semantica small-step a lui IMP

Semantica expresiilor aritmetice

- Semantica unui întreg este o valoare
 - nu poate fi redex, deci nu avem regulă

- Semantica unei variabile

$$(ID) \quad \langle x, \sigma \rangle \rightarrow \langle i, \sigma \rangle \quad \text{dacă } i = \sigma(x)$$

- Semantica adunării a două expresii aritmetice

$$(ADD) \quad \langle i_1 + i_2, \sigma \rangle \rightarrow \langle i, \sigma \rangle \quad \text{dacă } i = i_1 + i_2$$

$$\frac{\langle a_1, \sigma \rangle \rightarrow \langle a'_1, \sigma \rangle}{\langle a_1 + a_2, \sigma \rangle \rightarrow \langle a'_1 + a_2, \sigma \rangle} \qquad \frac{\langle a_2, \sigma \rangle \rightarrow \langle a'_2, \sigma \rangle}{\langle a_1 + a_2, \sigma \rangle \rightarrow \langle a_1 + a'_2, \sigma \rangle}$$

- Semantica înmulțirii a două expresii aritmetice – similar

Semantica small-step a lui IMP

Semantica expresiilor Booleene

- Semantica constantelor Booleene sunt valori

- nu pot fi redex, deci nu avem reguli

- Semantica operatorului de comparație

(LEQ-FALSE) $\langle i_1 \leq i_2, \sigma \rangle \rightarrow \langle \text{false}, \sigma \rangle$ dacă $i_1 > i_2$

(LEQ-TRUE) $\langle i_1 \leq i_2, \sigma \rangle \rightarrow \langle \text{true}, \sigma \rangle$ dacă $i_1 \leq i_2$

$$\frac{\langle a_1, \sigma \rangle \rightarrow \langle a'_1, \sigma \rangle}{\langle a_1 \leq a_2, \sigma \rangle \rightarrow \langle a'_1 \leq a_2, \sigma \rangle}$$

$$\frac{\langle a_2, \sigma \rangle \rightarrow \langle a'_2, \sigma \rangle}{\langle a_1 \leq a_2, \sigma \rangle \rightarrow \langle a_1 \leq a'_2, \sigma \rangle}$$

Semantica small-step a lui IMP

□ Semantica negației

(!-TRUE) $\langle !\text{true}, \sigma \rangle \rightarrow \langle \text{false}, \sigma \rangle$

(!-FALSE) $\langle !\text{false}, \sigma \rangle \rightarrow \langle \text{true}, \sigma \rangle$

$$\frac{\langle a, \sigma \rangle \rightarrow \langle a', \sigma \rangle}{\langle ! a, \sigma \rangle \rightarrow \langle ! a', \sigma \rangle}$$

□ Semantica și-ului

(&&-FALSE) $\langle \text{false} \&\& b_2, \sigma \rangle \rightarrow \langle \text{false}, \sigma \rangle$

(&&-TRUE) $\langle \text{true} \&\& b_2, \sigma \rangle \rightarrow \langle b_2, \sigma \rangle$

$$\frac{\langle b_1, \sigma \rangle \rightarrow \langle b'_1, \sigma \rangle}{\langle b_1 \&\& b_2, \sigma \rangle \rightarrow \langle b'_1 \&\& b_2, \sigma \rangle}$$

Semantica small-step a lui IMP

Semantica comenzilor

□ Semantica blocurilor

$$(\text{BLOCK-END}) \quad \langle \{\{\}\} , \sigma \rangle \rightarrow \langle \{\} , \sigma \rangle$$

$$\frac{\langle s , \sigma \rangle \rightarrow \langle s' , \sigma' \rangle}{\langle \{ s \} , \sigma \rangle \rightarrow \langle \{ s' \} , \sigma' \rangle}$$

Atenție! O instrucțiune poate modifica starea curentă!

□ Semantica compunerii secvențiale

$$(\text{NEXT-STMT}) \quad \langle \{\} s_2 , \sigma \rangle \rightarrow \langle s_2 , \sigma \rangle$$

$$\frac{\langle s_1 , \sigma \rangle \rightarrow \langle s'_1 , \sigma' \rangle}{\langle s_1 s_2 , \sigma \rangle \rightarrow \langle s'_1 s_2 , \sigma' \rangle}$$

Semantica small-step a lui IMP

□ Semantica atribuirii

(ASGN) $\langle x = i ; , \sigma \rangle \rightarrow \langle \{\} , \sigma' \rangle$ *dacă* $\sigma' = \sigma_{x \leftarrow i}$

$$\frac{\langle a , \sigma \rangle \rightarrow \langle a' , \sigma \rangle}{\langle x = a ; , \sigma \rangle \rightarrow \langle x = a' ; , \sigma \rangle}$$

□ Semantica lui if

(IF-TRUE) $\langle \text{if (true) } bl_1 \text{ else } bl_2 , \sigma \rangle \rightarrow \langle bl_1 , \sigma \rangle$

(IF-FALSE) $\langle \text{if (false) } bl_1 \text{ else } bl_2 , \sigma \rangle \rightarrow \langle bl_2 , \sigma \rangle$

$$\frac{\langle b , \sigma \rangle \rightarrow \langle b' , \sigma \rangle}{\langle \text{if (} b \text{) } bl_1 \text{ else } bl_2 , \sigma \rangle \rightarrow \langle \text{if (} b' \text{) } bl_1 \text{ else } bl_2 , \sigma \rangle}$$

Semantica small-step a lui IMP

□ Semantica lui while

(WHILE) $\langle \text{while } (b) \text{ } bl, \sigma \rangle \rightarrow \langle \text{if } (b) \{ bl \text{ while } (b) \text{ } bl \} \text{else}\{\} , \sigma \rangle$

□ Semantica inițializărilor

(INIT) $\langle \text{int } x = i ; p, \sigma \rangle \rightarrow \langle p, \sigma' \rangle \text{ dacă } \sigma' = \sigma_{x \leftarrow i}$

Semantica small-step a lui IMP

Execuție pas cu pas

$\langle \text{int } i = 3 ; \text{while } (0 \leq i) \{ i = i + -4 ; \} , \perp \rangle$

$\xrightarrow{\text{INIT}}$

$\langle \text{while } (0 \leq i) \{ i = i + -4 ; \} , i \mapsto 3 \rangle$

$\xrightarrow{\text{WHILE}}$

$\langle \text{if } (0 \leq i) \{ \{ i = i + -4 ; \}$
 $\text{while } (0 \leq i) \{ i = i + -4 ; \}$
 $\} \text{ else } \{ \}$
 $\} , i \mapsto 3 \rangle$

$\xrightarrow{\text{ID}}$

$\langle \text{if } (0 \leq 3) \{ \{ i = i + -4 ; \}$
 $\text{while } (0 \leq i) \{ i = i + -4 ; \}$
 $\} \text{ else } \{ \}$
 $\} , i \mapsto 3 \rangle$

$\xrightarrow{\text{LEQ-TRUE}}$

$\langle \text{if } (\text{true}) \{ \{ i = i + -4 ; \}$
 $\text{while } (0 \leq i) \{ i = i + -4 ; \}$
 $\} \text{ else } \{ \}$
 $\} , i \mapsto 3 \rangle$

$\xrightarrow{\text{IF-TRUE}}$

$\langle \{ \{ i = i + -4 ; \} \text{while } (0 \leq i) \{ i = i + -4 ; \} \} , i \mapsto 3 \rangle$

$\xrightarrow{\text{ID}}$

Semantica small-step a lui IMP

$\langle \{ \{ i = 3 + -4 ; \} \text{while } (0 \leq i) \{ i = i + -4 ; \} \} , i \mapsto 3 \rangle$	$\xrightarrow{\text{ADD}}$
$\langle \{ \{ i = -1 ; \} \text{while } (0 \leq i) \{ i = i + -4 ; \} \} , i \mapsto 3 \rangle$	$\xrightarrow{\text{ASGN}}$
$\langle \{ \{ \{ \} \} \text{while } (0 \leq i) \{ i = i + -4 ; \} \} , i \mapsto -1 \rangle$	$\xrightarrow{\text{BLOCK-END}}$
$\langle \{ \{ \} \text{while } (0 \leq i) \{ i = i + -4 ; \} \} , i \mapsto -1 \rangle$	$\xrightarrow{\text{NEXT-STMT}}$
$\langle \{ \text{while } (0 \leq i) \{ i = i + -4 ; \} \} , i \mapsto -1 \rangle$	$\xrightarrow{\text{WHILE}}$
$\langle \{ \text{if } (0 \leq i) \{ \{ i = i + -4 ; \} \text{while } (0 \leq i) \{ i = i + -4 ; \} \} \text{ else } \{ \} \} , i \mapsto -1 \rangle$	$\xrightarrow{\text{ID}}$
$\langle \{ \text{if } (0 \leq -1) \{ \{ i = i + -4 ; \} \text{while } (0 \leq i) \{ i = i + -4 ; \} \} \text{ else } \{ \} \} , i \mapsto -1 \rangle$	$\xrightarrow{\text{LEQ-FALSE}}$

Semantica small-step a lui IMP

$\langle \{ \text{if (false) } \{ \{ i = i + -4 ; \}$
 $\text{while } (0 \leq i) \{ i = i + -4 ; \}$
 $\} \text{ else } \{ \} \}$
 $\rangle, i \mapsto -1 \rangle \xrightarrow{\text{IF-FALSE}}$

$\langle \{ \{ \} \} \rangle, i \mapsto -1 \rangle$
 $\langle \{ \} \rangle, i \mapsto -1 \rangle \xrightarrow{\text{BLOCK-END}}$

Semantica small-step

Avantaje

- Definește precis noțiunea de pas computațional
- Semnalează erorile, oprind execuția
- Execuția devine ușor de urmărit și depanat
- Nedeterminismul și concurența pot fi definite și analizate

Dezavantaje

- Regulile structurale sunt evidente și deci plictisitor de scris
- Schimbarea abruptă a controlului rămâne o sarcină dificilă
- Nemodular: adăugarea unei trăsături noi poate solicita schimbarea întregii definiții

Vom defini limbajul IMP și semantica lui operațională în PROLOG!

Pe săptămâna viitoare!